

เครื่องมือทางนโยบายสำหรับส่งเสริมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของเด็กผู้หญิงและสตรี

Policy Instruments for Promoting Access of Women and Girls to Menstrual Hygiene Products

ปีติเทพ อยู่ยืนยง*

Pedithep Youyuenyong**

บทความนี้

Received

20 สิงหาคม 2564

Revised

29 กันยายน 2564

Accepted

3 พฤศจิกายน 2564

บทคัดย่อ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีความพยายามในการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีฐานะยากจนทั่วทุกมุมโลก ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือทางนโยบายเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีฐานะยากจนในหลายประเทศ ปัญหาการขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในลักษณะนี้เองได้นำไปสู่การนำเครื่องมือทางนโยบายมาปรับใช้กับปัญหาดังกล่าวเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีมีโอกาสเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ เครื่องมือทางนโยบายเช่นนี้ ได้แก่ เครื่องมือทางกฎหมายและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ บางประเทศได้ดำเนินนโยบายกำหนดอัตราภาษีร้อยละศูนย์ในการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนและนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแจกผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบให้เปล่า นโยบายของประเทศเหล่านี้อาจเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยอาจปรับ ยอมรับหรือประยุกต์แนวคิดของนโยบายเหล่านี้มาปรับเป็นนโยบายเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีฐานะยากจนในประเทศไทย

คำสำคัญ: การขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน, การจัดการสุขอนามัยประจำเดือน, ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน, เครื่องมือทางนโยบาย, สตรี--สุขภาพและอนามัย

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

** Assistant Professor, Faculty of Law, Chiang Mai University

Abstract

In recent years, increasing public awareness of the issue of period poverty has globally led to the development of numerous policy instruments for tackling period poverty in many countries. The lack of access to menstrual hygiene products calls for the application of policy instruments to address the support of enhancing opportunities for women and girls to access adequate menstrual hygienic products, including regulatory instruments and economic instruments. Some countries provide policy examples of such a zero-rating of women's menstrual hygiene products and the range of actions put in place to support free period products. These in turn are intended to aid reflection on how these approaches might best be adopted, adapted, or applied to achieve the purposes of tackling the lack of access to sanitary products due to financial constraints in Thailand.

Keywords: Period Poverty, Menstrual Hygiene Management, Menstrual Hygiene Products, Policy Instruments, Women--Health and Hygiene

บทนำ

ประจำเดือน (menstruation หรือ period) ได้แก่งการที่เลือดและเนื้อเยื่อบุโพรงมดลูกที่หลุดออกมาทางช่องคลอดของเด็กผู้หญิงและสตรีตามปกติ (normal vaginal bleeding) ในทุกช่วงรอบเดือน (monthly cycle) โดยการที่มีเลือดออกมาทางช่องคลอดในทุกช่วงรอบเดือนเช่นนี้เป็นกลไกที่เกิดขึ้นเองทางธรรมชาติที่สะท้อนให้เห็นว่าเด็กผู้หญิงเริ่มเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ หรือสตรีสามารถวางแผนการตั้งครรภ์ได้ (Mahon & Cavill, 2012, p. 15) กลไกการทำงานของร่างกายที่ก่อให้เกิดประจำเดือนตามธรรมชาติเกิดขึ้นในกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีเพศที่กำเนิดตามธรรมชาติเป็นเพศหญิง (female sex) ซึ่งกลไกเช่นนี้ถูกกำหนดขึ้นมาจากชีววิทยา จากการที่ผู้หญิงมีลักษณะทางกายภาพที่ถูกกำหนดจากชีววิทยา เช่น ผู้หญิงมีอวัยวะเพศหญิง ช่องคลอด มดลูก รังไข่ วงจรการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนในร่างกาย ในขณะที่การมีประจำเดือนเป็นสิ่งบ่งชี้อย่างหนึ่งว่ากลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่อยู่ในสังคมมีความสามารถตั้งครรภ์ได้ (เพื่อเลือกวางแผนรับมือกับการตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์ (unintended pregnancy) ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต) หรืออาจเลือกตัดสินใจที่จะวางแผนครอบครัวเพื่อตั้งครรภ์ในอนาคตแล้ว (เพื่อเลือกกำหนดบทบาทเพศ (sex roles) ของตนเองในอนาคต) การมีประจำเดือนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีประจำเดือนต้องใส่ใจดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองในขณะที่มีประจำเดือน การที่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีประจำเดือนตามธรรมชาติอาจเป็นเงื่อนไขในทางชีววิทยาที่ทำให้ตนเองต้องเรียนรู้และรู้จักวิธีการรับมือกับสุขภาวะของการมีประจำเดือนในแต่ละเดือน พร้อมกับมีเงื่อนไขในทางสังคมและวัฒนธรรมตามเพศที่กำเนิดตามธรรมชาติที่เป็นเพศหญิงที่ทำให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่อยู่ในวัยที่มีประจำเดือนต้องเรียนรู้และรู้จักจัดการตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้ตนเองมีรอยเปื้อนประจำเดือน (period

stigma) ในช่วงเวลาที่มีประจำเดือน เพราะหากตนเองมีรอยเปื้อนประจำเดือนหรือมีคราบประจำเดือนเปื้อนบริเวณเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่สวมใส่อยู่นั้น ก็อาจบังเกิดความละอายในการมีประจำเดือน (period shame) เมื่อตนเองต้องเผชิญการดูหมิ่นหรือล้อเลียนเสียดสีจากบุคคลที่มีเพศตรงข้าม (เพศชาย) (Water, Sanitation & Education Centre, 2019, p. 9) สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีต้องแสดงลักษณะของความเป็นหญิงบางประการอันเนื่องมาจากเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมในทำนองที่ผู้คนในสังคมบางส่วนเห็นว่าการที่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีมีรอยเปื้อนประจำเดือนเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจและขยี้แหยง ทั้งที่การมีประจำเดือนถือเป็นธรรมชาติของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีเมื่อเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ก็ตาม เหตุนี้ลักษณะความเป็นเพศหญิงตามธรรมชาติที่ถูกกำหนดขึ้นและตีตราภายใต้เงื่อนไขของสังคมวัฒนธรรมตามเพศตามธรรมชาติ (บางตำราเรียกว่า เพศสรีระ) ให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีต้องแสดงลักษณะความเป็นหญิงในขณะที่ตนกำลังมีประจำเดือน (Peterson, 1990, p. 303) เช่น เพศหญิงต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อไม่ให้เลือดประจำเดือนเล็ดลอดมาซึมเปื้อนเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่สวมใส่ เป็นต้น

เมื่อกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีเพศที่กำเนิดตามธรรมชาติเป็นเพศหญิงมีกลไกของร่างกายเพศที่มีประจำเดือนตามปกติในแต่ละรอบเดือน (ในกรณีที่เกิดไข่ (Ovulation) ไปแล้ว แต่ไม่มีอสุจิของเพศชายเข้าผสมกับไข่ของเพศหญิงในช่วงวันตกไข่ ผนังมดลูกที่รอรับการฝังตัวก็จะสลายตัวแล้วไหลออกทางช่องคลอด กลายเป็นประจำเดือนในแต่ละรอบเดือน) เรียนรู้ที่จะดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองในช่วงเวลาที่มีประจำเดือน รู้จักรักษาความสะอาดของร่างกายขณะมีประจำเดือน รวมไปถึงการรู้จักแสวงหาแนวทางป้องกันไม่ให้ประจำเดือนซึมเปื้อนเสื้อผ้าหรือเครื่องนุ่งห่มออกมาได้ (United Nations Population Fund,

2020, p. 2) เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยด้านชีวภาพ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งอิทธิพลต่อความคาดหวังในพฤติกรรมของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์อันเป็นวัยที่สามารถมีบุตรได้และยังมีประจำเดือนอยู่ ให้รู้จักวิธีการและกระบวนการจัดการร่างกายของตนเองในช่วงเวลาที่มีประจำเดือนอย่างมีรูปแบบและต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้ตนเองลดโอกาสที่จะเกิดผลกระทบในด้านลบต่อสุขภาพและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม โดยคำนึงถึงสุขอนามัยของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในช่วงเวลาที่มีประจำเดือนเป็นสิ่งสำคัญ การจัดการสุขอนามัยประจำเดือน (Menstrual hygiene management หรือ MHM) ได้แก่ การจัดการสุขอนามัยของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ในระหว่างที่มีประจำเดือน ซึ่งอาจเป็นการดูแลสุขภาพอนามัยในระหว่างที่มีประจำเดือนด้วยตัวของเด็กผู้หญิงและสตรีเองและการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็กผู้หญิงและสตรีในระหว่างมีประจำเดือนด้วยรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเด็กผู้หญิงและสตรี ซึ่งองค์การอนามัยโลก (World Health Organization หรือ WHO) และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund หรือ UNICEF) ได้ร่วมกันพัฒนาโครงการร่วมติดตามตรวจสอบการจัดการสุขอนามัย ซึ่งโครงการนี้ได้กำหนดนิยามความหมายของการจัดการสุขอนามัยประจำเดือน หมายถึง การจัดการตนเองของเด็กผู้หญิงและสตรีด้วยการใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับจัดการสุขอนามัยประจำเดือนเพื่อดูดซับหรือซึมซับเลือดประจำเดือนที่ไหลออกมา โดยผลิตภัณฑ์เช่นว่านี้ต้องสามารถเอื้อต่อเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นส่วนตัว การจัดการในลักษณะนี้ยังการจัดการตนเองด้วยการใช้ผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีสามารถทำความสะอาดหรือชำระร่างกายในขณะที่มีประจำเดือนได้ เช่น สบู่ น้ำสะอาด รวมถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอื่นๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการสุขอนามัยประจำเดือน

และเกื้อหนุนต่อการใช้หรือผลิตเปลี่ยนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนอย่างถูกสุขลักษณะ (United Nations Children's Fund, 2019, p. 13) โดยการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีสิทธิเสรีภาพในการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนโดยปราศจากความกลัวหรืออุปสรรค (Hennegan, 2017, p. 212)

ไม่ว่าจะด้วยความเป็นหญิงที่ถูกกำหนดโดยสรีระของเจ้าของสรีระตามธรรมชาติก็ดีหรือภาวะความเป็นหญิงตามธรรมชาติที่โดยสภาวะแวดล้อม ความคาดหวังของสังคมและการปฏิบัติที่ต่อเนื่องกันมาจนเป็นวัฒนธรรมย่อมส่งอิทธิพลให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีต้องหันมาดูแลใส่ใจกับความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายในขณะที่ตนมีประจำเดือน รวมทั้งปัจจัยที่กล่าวมาในข้างต้นก็ทำสถาบันที่เป็นทางการด้านสาธารณสุขสร้างกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีประจำเดือนเกี่ยวกับเจตคติ ความรู้และการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในขณะที่ตนนั้นมีประจำเดือน อันมุ่งหมายให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีประจำเดือนที่มีประจำเดือนหันมาใส่ใจรู้จักรักษาความสะอาดป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจจะเกิดขึ้นกับอวัยวะต่างๆ ของร่างกายในขณะที่มีประจำเดือนพร้อมกับเรียนรู้ที่จะใช้วัสดุ อุปกรณ์หรือผลิตภัณฑ์สำหรับดูแลรักษาสุขอนามัยประจำเดือน ซึ่งบริบทเช่นว่านี้ได้รับการนิยามจากองค์การ UNESCO ว่าหมายถึงสุขภาพและสุขอนามัยประจำเดือน (menstrual health and hygiene หรือ MHH) (United Nations Children's Fund, 2019, p. 8)

เหตุนี้เองผลิตภัณฑ์ที่ถูกออกแบบมาให้ดูดซับหรือซึมซับเลือดประจำเดือนที่ไหลออกมาจากช่องคลอดจึงได้ถูกออกแบบ ผลิตและวางจำหน่ายในท้องตลาดอย่างแพร่หลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของ

กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในทุกมุมโลกสำหรับจัดการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนในระหว่างที่มีประจำเดือน ผลิตภัณฑ์เช่นวอนี่เป็นเครื่องมือสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีโดยอิงตามความต้องการพื้นฐานด้านสุขภาพของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีประจำเดือนแล้วยังอิงกับศักยภาพทางเศรษฐกิจส่วนบุคคลและรายได้ในครัวเรือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีด้วย (Tull, 2019, p. 8) เพราะหากกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีต้องการใช้สอยผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันแล้ว กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีก็ต้องชำระราคาค่าของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวนี้ให้กับผู้ชาย เพื่อแลกกับการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเพื่อนำมาใช้สอยในชีวิตประจำวัน นั่นหมายความว่าผลิตภัณฑ์เช่นวอนี่มีมูลค่าของผลิตภัณฑ์ในฐานะที่เป็นสินค้าที่ผู้ผลิตได้ทำการผลิตและนำมาวางจำหน่ายในท้องตลาดให้แก่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ แล้วกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีก็ต้องมีเงินเพียงพอที่จะชำระราคาเพื่อแลกกับการได้มาซึ่งการครอบครองผลิตภัณฑ์สำหรับนำมาใช้ดูแลรักษาสุขอนามัยประจำเดือน อันนำไปสู่สภาพของการมีชีวิตทางกายภาพ ทางจิตใจและทางสังคมที่สมบูรณ์ โดยปราศจากโรคภัยหรือผลกระทบในด้านลบอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการมีประจำเดือน

ความสามารถทางเศรษฐกิจส่วนตัวและรายได้ในครัวเรือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและจัดการสุขอนามัยประจำเดือน แต่ความยากจน (poverty) หรือสภาพที่เด็กผู้หญิงและสตรีบางกลุ่มในสังคมที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายก็อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กผู้หญิงและสตรีในกลุ่มที่ขาดแคลนทุนทรัพย์นี้ไม่อาจเข้าถึงผลิตภัณฑ์สำหรับจัดการสุขอนามัยประจำเดือนหรือป้องกันไม่ให้ประจำ

เดือนซึมเปื้อนมายังเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในช่วงเวลาที่ตนเองมีประจำเดือนได้

ความขาดแคลนทุนทรัพย์ของครัวเรือนอันทำให้โอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ดูแลรักษาสุขอนามัยประจำเดือนของเด็กผู้หญิงลดลงหรือความขัดสนในด้านรายได้ส่วนบุคคลของผู้หญิงทำให้โอกาสในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลรักษาสุขอนามัยประจำเดือนลดลงย่อมไม่ทำให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีฐานะยากจนมีมาตรฐานในการดูแลสุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ความขัดสนขาดแคลนในลักษณะเช่นนี้ถูกเรียกว่าความขาดแคลนฝ่อาอนามัย (period poverty) (Schwaiger, 2021, p. 4) หากกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในประเทศใดต้องประสบพบเจอกับความขาดแคลนเช่นนี้ ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เพียงพอในทรัพยากรที่ใช้ดูแลสุขอนามัยประจำเดือน พร้อมกับสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำในด้านสาธารณสุขและศักยภาพของรัฐในการสร้างกลไกหรือกำหนดมาตรการปกป้องสิทธิเสรีภาพด้านสุขอนามัยขั้นพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีที่เหมาะสมสอดคล้องกับอนามัยการเจริญพันธุ์ สอดรับกับความเป็นหญิงที่ถูกกำหนดโดยสรีระการดูแลสุขอนามัยประจำเดือนที่ถูกกำหนดด้วยปัจจัยแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนถึงเป็นไปตามค่านิยมบรรทัดฐาน วิธีคิดและวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับการดูแลสุขอนามัยประจำเดือนที่ถูกตีกรอบเอาไว้ตามปทัสถานของสังคม

ในขณะที่ด้วยความขาดแคลนฝ่อาอนามัยที่ดำรงอยู่ในสังคมสะท้อนให้เห็นว่ายังคงมีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (discrimination) ด้วยเหตุแห่งความแตกต่างระหว่างความเป็นหญิงและความเป็นชายตามธรรมชาติที่ถูกกำหนดโดยสรีระ (Keatman, Cavill & Mahon, 2021, p. 7) กล่าวอีกนัยหนึ่งการที่รัฐไม่ได้สร้างกลไกหรือกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริม

โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่ใช้ดูแลสุขอนามัยประจำเดือนถือเป็นการกีดกันไม่กระทำในสิ่งที่รัฐมีหน้าที่ต้องกระทำ (ซึ่งอาจเป็นหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรกำหนดเอาไว้) ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลร้ายต่อกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ เช่นว่านี่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีอาจเสียสิทธิประโยชน์ใดๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมด้วยเหตุแห่งตนนั้นมีเพศหญิงโดยกำเนิด และเพศหญิงตามธรรมชาติดำเนินกลไกของร่างกายให้มีประจำเดือนในวัยเจริญพันธุ์

รัฐบาลของหลายประเทศตระหนักดีว่าสถานการณ์ความขาดแคลนผ้าอนามัย (period poverty) ย่อมเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนสถานการณ์ความขาดแคลนในเชิงเศรษฐกิจซึ่งพิจารณาได้จากการที่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ไม่อาจเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนของเด็กผู้หญิงบางครอบครัวหรือรายได้ของผู้หญิงบางคนที่ไม่เพียงพอต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนมาใช้สอยในขณะที่มีประจำเดือน นั้นหมายความว่าเด็กผู้หญิงและสตรีบางกลุ่มมีรายได้ไม่เพียงพอกับการดูแลสุขอนามัยประจำเดือนและความเป็นอยู่ที่ดีตามมาตรฐานสากลที่ยอมรับกันโดยทั่วไป อีกทั้งการขาดโอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนก็เป็นตัวชี้วัดสถานการณ์ความยากจนในด้านมิติที่ว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรที่นำมาใช้ดูแลสุขภาพอนามัยของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี อันเป็นประเด็นที่สะท้อนการเข้าถึงโอกาสทางสังคมในการเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการรักษาสุขอนามัยที่ช่วยให้อายุขัยชีวิตของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีรวมถึงครอบครัวดีขึ้น เหตุนี้เองรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่นได้กำหนดเครื่องมือทางกฎหมาย (regulatory instruments) ให้กิจการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลหรืออยู่ในการควบคุมของรัฐ หน่วยงาน

ของรัฐหรือท้องถิ่น ต้องจัดให้มีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (menstrual hygiene products) (World Bank Group, 2021, p. 52) เช่น ผ้าอนามัย (sanitary pads) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนรวมของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี ทำให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่เข้ามารับบริการหรือเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสถานที่ที่เป็นกิจการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลหรืออยู่ในการควบคุมของรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่น ให้สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบให้เปล่า (free of charge) โดยต้องเสียไม่เสียมูลค่าหรือไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนใดๆ ในทำนองเดียวกันสถานที่ (places) เช่น โรงเรียน สถาบันการศึกษาและสถานที่ทำงาน อันเป็นกิจการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลหรืออยู่ในการควบคุมของรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่น ต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จัดให้มีไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ที่จำเป็นต้องการดูแลสุขภาพอนามัยประจำเดือนและสร้างความเป็นส่วนที่เอื้อต่อการผลิตเปลี่ยนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง

ในขณะเดียวกันบางรัฐและท้องถิ่นยังได้เลือกใช้เครื่องมือทางนโยบาย ในการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเด็กและผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันได้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเครื่องมือทางนโยบายเพื่อให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ โดยปราศจากต้นทุนที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการสุขอนามัยประจำเดือน ผ่านการผลักดันโดยกลุ่มสิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ด้านสาธารณสุขที่ชี้ให้เห็นและตระหนักว่าการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนย่อมแลกมาด้วยรายจ่ายเพื่อแลกมาซึ่งทรัพยากร ผนวกกับต้นทุนบางอย่างกลับสร้างอุปสรรคต่อการครอบครองผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนมาเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน

เครื่องมือทางนโยบายในรูปแบบนี้ย่อมเปิดโอกาสให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีมีโอกาสเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเพื่อใช้สอยโดยปราศจากอุปสรรคด้านราคาเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่ได้มีการคิดค้นและนำเอาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์หลากหลายประเภท (all aspects of economic instruments) มาประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดเป้าหมายส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ประจำเดือนได้อย่างสะดวก ตัวอย่างเช่น เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในฐานะที่เป็นผู้บริโภค (consumers) ให้หันมาใช้ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่สามารถนำมาใช้ซ้ำได้ (reusable menstrual hygiene products) เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ผลิต (producers) ให้หันมาผลิตผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่มีราคาถูก (affordable hygiene products) และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (environmentally friendly menstrual hygiene products) (Hait & Powers, 2019, p. 104851) เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเจ้าของสถานที่ (place owners) ให้หันมาให้บริการผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบให้เปล่าแก่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่เข้ามาพักอาศัยหรือใช้ประโยชน์ในสถานที่ดังกล่าว เป็นต้น

บทความฉบับนี้นำเสนอประสบการณ์การขับเคลื่อนนโยบายที่มาจากฐานล่าง (bottom up policy) ในลักษณะที่เอาปัญหาความขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนและความเดือดร้อนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่เผชิญกับความขาดแคลนดังกล่าวเป็นตัวตั้ง รวมทั้งมุ่งทบทวนเครื่องมือทางนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน โดยชี้ให้เห็นว่าหลายประเทศได้พัฒนาและนำเอาเครื่องมือทางนโยบายทั้งที่เป็นเครื่องมือ

ทางกฎหมายและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาความขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในกลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนหรือกลุ่มสตรีที่ขาดแคลนทุนทรัพย์พร้อมกับให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือทางนโยบายอื่นๆ ทั้งที่เป็นเครื่องมือที่ใช้กลไกตลาด (market mechanisms) และไม่ใช่กลไกตลาด (non-market mechanism) ทั้งที่เป็นเครื่องมือที่ใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี (tax incentives) และการอุดหนุน (funding instruments) โดยการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและปรับใช้เครื่องมือต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่อาจเป็นทางเลือกของการกำหนดนโยบายสาธารณะ (public choice) ที่ผู้กำหนดนโยบาย (policy makers) อาจใช้มาเป็นทางเลือกมาวางมาตรการทางเศรษฐศาสตร์หรือตัดสินใจใช้กลไกตลาดมาส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยพร้อมเสนอแนะแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการจัดการภาครัฐและเอกชนเพื่อเปิดโอกาสหรือเพิ่มโอกาสให้เด็กผู้หญิงและสตรีทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนพื้นฐาน เช่น ผ้าอนามัย (ใช้ครั้งเดียวทิ้ง) ได้อย่างสะดวกและทั่วถึง การพัฒนาเครื่องมือใหม่ๆ ย่อมเป็นหลักประกันว่า กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่เผชิญกับความขาดแคลนผ้าอนามัยในชีวิตประจำวันย่อมได้รับการบรรเทาผลกระทบ

เครื่องมือทางนโยบายเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน

ในหลายประเทศเครื่องมือทางนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความขาดแคลนผ้าอนามัย (period poverty) เป็นเครื่องมือที่ถูกพัฒนามาจากความต้องการของฐานล่าง (bottom up approaches) โดยกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่เป็นตัวแทนสนับสนุนความเท่าเทียมในสังคมหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับเด็กผู้หญิงและสตรีที่เป็นประชาชนฐานล่าง ได้แสวงหาแนวทางและ

นำเสนอแนวทางสร้างเครื่องมือนโยบายดังกล่าว รวมไปถึงสถาบันที่เป็นทางการของรัฐยังได้รับฟังความต้องการของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่เป็นประชาชนฐานล่าง (Bressers & O'toole, 1998, p. 213) เพราะต้องการเปิดโอกาสให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่เป็นประชาชนฐานล่างมีส่วนในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดียิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันเมื่อความขาดแคลนผ้าอนามัยเป็นประเด็นที่ได้รับการถกเถียงอภิปรายกันในวงกว้างและความขาดแคลนผ้าอนามัยก็เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่เป็นประชาชนฐานล่าง ผู้จัดทำนโยบาย (policy makers) และผู้จัดทำกฎหมาย (legislators) (เช่น ผู้จัดทำกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ผู้จัดทำกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหารหรือผู้จัดทำกฎหมายที่ออกโดยท้องถิ่น) ได้สำรวจว่าบางประเทศมีข้อเสนอเฉพาะ (specific proposals) ที่มาจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่เป็นตัวแทนสนับสนุนความเท่าเทียมในสังคมหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับเด็กผู้หญิงและสตรีที่เป็นประชาชนฐานล่างที่ประสงค์จะให้รัฐเลือกตั้งตัดสินใจ (making decisions) (Sommer, Zulaika, Schmitt & Gruer, 2019, p. 31) เลือกที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อสอดคล้องกับปัญหาการขาดโอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนและประเด็นความขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวัน ซึ่งปัญหาและประเด็นเช่นนี้มีมักอยู่ในกระแสความสนใจของสังคม เมื่อรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่นเลือกตั้งตัดสินใจที่จะดำเนินกิจกรรมบางอย่างเพื่อให้กระทำการบางอย่างหรือดเว้นกระทำการบางอย่างในการส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีแล้ว รัฐอาจใช้อำนาจกำหนดนโยบายควบคุมไปกับให้อำนาจแก่ฝ่ายปกครองหรือท้องถิ่น (authorization) จัดทำบริการ

บางอย่างเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนอย่างเหมาะสมและถูกสุขลักษณะ ตลอดจนถึงฝ่ายปกครองหรือท้องถิ่นที่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐอาจกำกับให้ภาครัฐหรือภาคเอกชนซึ่งมีสถานที่ที่เด็กผู้หญิงและสตรีใช้ทำกิจกรรมหรือทำงาน ต้องกระทำการบางอย่างหรือดเว้นกระทำการบางอย่างเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้อย่างเหมาะสมและถูกสุขลักษณะ นอกจากนี้รัฐอาจกำหนดโครงการแก้ปัญหาความขาดแคลนผ้าอนามัยในชีวิตประจำวัน (period product scheme) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีต้องดำเนินกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการจะให้นโยบาย โครงการหรือกิจกรรมที่รัฐได้วางเอาไว้บรรลุเป้าหมายที่มุ่งแก้ไขปัญหาคขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันนั้น รัฐเองก็ต้องเลือกใช้เครื่องมือทางนโยบายที่เหมาะสม ซึ่งหลายประเทศได้มีประสบการณ์ในการบรรจุเครื่องมือเอาไว้ในนโยบายและกฎหมาย รวมทั้งเลือกใช้เครื่องมือ เช่นว่านี้มาแล้ว ได้แก่

1. เครื่องมือทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน

เครื่องมือทางกฎหมายหรือ regulatory instruments ได้แก่ การระบุการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดหรือการงดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ที่รัฐ หน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่นกำหนดขึ้นมาสร้างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือกลุ่มสตรีที่มีฐานะยากจนให้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้สำหรับการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนขั้นพื้นฐาน เช่น ผ้าอนามัย ทั้งนี้

รัฐ หน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่นต้องระบุเครื่องมือทางกฎหมายเอาไว้ในกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ในชีวิตประจำวัน พร้อมกับกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและกลไก ตลอดจนถึงวางหลักเกณฑ์กำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่นที่ใช้บังคับความประพฤติหรือกำหนดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกระทำหรือคว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด โดยทั่วไปมักเป็นการห้ามไม่ให้เอกชนกระทำการบางอย่าง (prohibition of particular actions) หรือการกำหนดให้เอกชนต้องกระทำการบางอย่าง (regulatory requirements) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันได้

บางประเทศได้เล็งเห็นความสำคัญของสิทธิสตรีกับการจัดการสุขอนามัยประจำเดือน ตลอดจนถึงตระหนักถึงปัญหาด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือกลุ่มสตรีที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เหตุนี้เองรัฐจึงได้นำนโยบายของรัฐในการเข้าแทรกแซงตลาด (policy interventions) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีศักยภาพทางการเงินและขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความขาดแคลนขาดแคลนทรัพยากรดูแลสุขภาพส่วนบุคคลและการกระจายทรัพยากรด้านสาธารณสุขให้ผู้ที่มีความต้องการสามารถที่จะเข้าถึงได้ หลายประเทศจึงได้ดำเนินการผ่านเครื่องมือทางกฎหมาย (หรือบางตำราเรียก regulatory tools) ในลักษณะที่เป็นเครื่องมือที่เป็นข้อบังคับออกมาในรูปของกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับของรัฐ โดยมุ่งหมายให้เกิดการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่รัฐได้คาดหวังเอาไว้ให้มีการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของปัจเจกชนอย่างเหมาะสมหรือสอดคล้องกับประโยชน์สาธารณะ

ด้านสาธารณสุข ในการดำเนินนโยบายส่งเสริมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพอนามัยประจำเดือนขั้นพื้นฐาน อาทิ ผ้าอนามัย โดยมีเครื่องมือที่สำคัญที่รัฐบาลหลายประเทศได้นำมาใช้ ได้แก่ การส่งเสริมให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบให้เปล่า (access to free period products) และการส่งเสริมให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการสุขอนามัยประจำเดือน (access to facilities to dispose of used menstrual management materials) เหตุนี้เองรัฐบาลหลายประเทศจึงได้ใช้เครื่องมือทางกฎหมายเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับอาคารสถานที่ (places) ที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี ซึ่งกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีต้องมาทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือใช้ประโยชน์ในอาคารสถานที่ดังกล่าว เช่น สถาบันการศึกษา (educational institutes) หรือสถานที่ทำงาน (workplaces) ต้องจัดหาผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบให้เปล่าเพื่อให้กลุ่มเด็กผู้หญิงที่มีฐานะยากจนหรือกลุ่มสตรีที่ขาดแคลนทุนทรัพย์สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้เมื่ออยู่ในช่วงเวลาที่มิประจำเดือน แต่เครื่องมือทางกฎหมายในทำนองนี้อาจไม่มีบทลงโทษนั้นหมายความว่าหากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอาจมีบทลงโทษอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่มีบทลงโทษอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้

ตัวอย่างของประเทศที่ใช้เครื่องมือทางกฎหมายเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ ระเบียบหรือข้อบังคับบางอย่างที่ใช้กำหนดความประพฤติหรือสร้างวิธีการอันเป็นมาตรฐานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎเกณฑ์ ระเบียบหรือข้อบังคับที่กำหนดเอาไว้ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับสถานที่ที่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีเข้าไปอยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ต้องจัดให้มีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบให้เปล่า เช่น ประเทศสกอตแลนด์ (Scotland)

(ส่วนหนึ่งของสหราชอาณาจักร) หลายมลรัฐในสหรัฐอเมริกา (U.S. States) และประเทศแคนาดา (Canada) ในทำนองเดียวกันเครื่องมือทางกฎหมายย่อมเป็นหลักประกันว่ากลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีย่อมมีสิทธิตามกฎหมายในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (legal right to free access to sanitary products) (Youyuenyong, 2020, p. 435) สิทธิเช่นนี้เป็นประโยชน์หรืออำนาจของเด็กผู้หญิงและสตรีทุกคนที่รัฐได้รับรองหรือคุ้มครองเอาไว้ไม่ให้มีการละเมิดสิทธิดังกล่าว โดยมีการใช้เครื่องมือทางกฎหมายบังคับให้เป็นไปตามสิทธิตามกฎหมายในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน ในขณะเดียวกันเครื่องมือทางกฎหมายก็กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ (duties and responsibilities) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังกล่าว นับแต่กำหนดวันที่กฎเกณฑ์ ระเบียบหรือข้อบังคับนั้นจะมีผลใช้บังคับเอาไว้ พร้อมกับระบุกิจกรรม (activities) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับสถานที่ที่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีเข้าไปอยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์เอาไว้ เช่น หน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาและวางผ้าอนามัยเอาไว้บริเวณอ่างน้ำ (sinks) หรือกล่องแจกผ้าอนามัย (honesty box) เพื่อให้เด็กผู้หญิงและสตรีสามารถหยิบผ้าอนามัยไปใช้ได้เมื่อต้องการใช้งาน เป็นต้น

2. เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน

เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์หรือ economic instruments ได้แก่ เครื่องมือที่ถูกนำมาใช้เพื่อสะท้อนต้นทุนในการสนับสนุนหรือเอื้อประโยชน์ให้เกิดการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี ซึ่งต้นทุนเช่นนี้อาจถูกแบบรับด้วยผู้ที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการจัดหาทรัพยากรสำหรับการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนตามที่รัฐได้กำหนดเอาไว้ โดยรัฐเองอาจเสริมแรงจูงใจให้เกิดการจัดหาทรัพยากร

สำหรับการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนขั้นพื้นฐาน ในบรรดาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตหรือการทำงานของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี เช่น โรงเรียน สถานที่ทำงานของนายจ้าง กล่าวอีกนัยหนึ่งรัฐต้องการใช้เครื่องมือเช่นนี้มาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีให้หันมาปรับพฤติกรรมหรือดำเนินกิจกรรมที่อำนวยความสะดวกต่อการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้เครื่องมือเสริมสร้างแรงจูงใจ (subsidy tools) เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนให้ภาคเอกชนดำเนินโครงการบางอย่างที่จำเป็นต่อการรักษาสุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในสังคมและชุมชน อาทิ การให้เงินสนับสนุนแบบให้เปล่าเพื่อดำเนินโครงการ (grant) เป็นต้น

หลายประเทศต่างได้ใช้เลือกใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาสร้างมาตรการที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ (economic incentives) เพื่อมุ่งให้ราคาสินค้าจำเป็นพวกผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในท้องตลาดมีราคาถูกลง ด้วยการกำหนดมาตรการยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม (removal of Value Added Tax หรือ VAT) จากการขายผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน ทั้งที่ผลิตภายในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศ (Welham, 2020, p. 6) เพราะการยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจะส่งผลในด้านบวกต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี เนื่องจากกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในฐานะผู้บริโภคไม่ต้องเป็นผู้รับภาระภาษีมูลค่าเพิ่มโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้อีกต่อไป กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีย่อมสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่วางจำหน่ายในท้องตลาดได้ในราคาที่มีแนวโน้มจะถูกลงและเพิ่มโอกาสให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ แม้ว่า

กลุ่มเด็กผู้หญิงจะมาจากรอบครัวที่ยากจนหรือกลุ่มสตรีจะขาดแคลนทุนทรัพย์ ก็อาจเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานในการจัดการสุขอนามัยประจำเดือน ซึ่งภาษีมูลค่าเพิ่มหรือภาษีจากการจัดเก็บจากการขายหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนทั้งที่ผลิตภายในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศมักถูกเรียกว่าภาษีผ้าอนามัย (tampon tax)

ตัวอย่างเช่นหลายประเทศในทวีปแอฟริกา (Africa) ได้ใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ที่รัฐได้กำหนดขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อให้พฤติกรรมของผู้ผลิตเปลี่ยนแปลงอันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนไม่สามารถผลักภาระภาษีมูลค่าเพิ่มไปให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในฐานะผู้บริโภคได้ แต่เดิมหลายประเทศในทวีปแอฟริกาได้จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มหรือ VAT จากการขายผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในการจำหน่าย ทั้งจัดเก็บจากผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่ผลิตภายในประเทศและ/หรือจัดเก็บจากผลิตภัณฑ์สุขอนามัยที่นำเข้าจากต่างประเทศ การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ผลิตหรือผู้ขายเพิ่มเช่นนี้ ผู้ผลิตหรือผู้ขายที่ผู้หญิงที่เสียภาษีสามารถผลักภาระภาษีไปยังกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในฐานะที่เป็นผู้บริโภคได้ โดยผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์มักบวกไว้ในราคาผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่วางจำหน่ายในท้องตลาด) เท่ากับว่ากลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในฐานะที่เป็นผู้บริโภคที่มีความจำเป็นต้องใช้สอยผลิตภัณฑ์สุขอนามัยเป็นประจำเดือนในทุกเดือน ต้องรับภาระภาษีดังกล่าว การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในทำนองนี้ย่อมเพิ่มต้นทุนในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในฐานะผู้บริโภคในท้องตลาด แต่ในปัจจุบันหลายประเทศในทวีปแอฟริกาได้พยายามขจัดต้นทุนในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีลง ด้วยการยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม

(removing VAT on MHM products) หรือลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (reducing VAT on MHM products) สำหรับผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่วางจำหน่ายในท้องตลาด โดยประเทศแรกในทวีปแอฟริกาที่ดำเนินการที่กล่าวมานี้ได้แก่ประเทศเคนยา (Kenya) ซึ่งได้ยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ผ้าอนามัยที่วางจำหน่ายในท้องตลาดภายในประเทศ (ในปี 2004) และต่อมา ก็ได้ยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ผ้าอนามัยที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ (ในปี 2011) ในเวลาต่อมาหลายประเทศก็ได้ยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ผ้าอนามัย (Welham, 2020, p. 5) อาทิ ประเทศแอฟริกาใต้ (South Africa) (ในปี 2018) ประเทศแทนซาเนีย (Tanzania) (ในปี 2018) ประเทศรวันดา (Rwanda) (ในปี 2018) และประเทศไนจีเรีย (Nigeria) (ในปี 2019) อย่างไรก็ตามเพียงบางประเทศเท่านั้น เช่น ประเทศแทนซาเนีย ได้ทบทวนมาตรการยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ผ้าอนามัยและหันกลับมาจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ผ้าอนามัยอีกครั้ง (ในปี 2019) เพราะรัฐบาลอ้างว่าการยกเลิกภาษีในทำนองนี้ดูเหมือนว่าจะเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อตัวผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์มากกว่าที่ผู้บริโภคในท้องตลาดจะได้ประโยชน์และดูเหมือนว่าผู้ผลิตภายในประเทศมีแนวโน้มที่จะปรับลดการผลิตผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในท้องตลาดภายในประเทศ

ในขณะที่บางประเทศในทวีปยุโรปและทวีปอเมริกาเหนือได้ยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ผ้าอนามัย เช่น สหราชอาณาจักร (United Kingdom) ได้กำหนดให้จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละศูนย์ (zero rate of VAT) ในผลิตภัณฑ์ผ้าอนามัยที่วางจำหน่ายในท้องตลาดภายในประเทศ (ในปี 2016) (Her Majesty's Treasury, 2021, online) เช่นเดียวกันสหรัฐอเมริกา (United States) ซึ่งประกอบด้วยหลายมลรัฐ (States) แล้วในบางมลรัฐ อาทิ

มลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California State) ได้ยกเลิกการจัดเก็บภาษีการขาย (sales tax) (ภาษีที่จัดเก็บจากสินค้าจัดการสุขอนามัยประจำเดือนที่ซื้อขายกัน เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม) ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่วางจำหน่ายในมลรัฐ (ในปี 2019) (California Legislative Women's Caucus, 2019, online) และมลรัฐนิวยอร์ก (New York State) ได้ยกเลิกทั้งการจัดเก็บภาษีการขายและภาษีการใช้ (use tax) (ภาษีที่จัดเก็บจากการใช้หรือมีเอาไว้ใช้ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน) ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (ในปี 2016) (New York State Senate, 2016, online) อีกทั้งประเทศแคนาดา (Canada) ได้ยกเลิกการจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้าและบริการ (Goods and Services Tax หรือ GST) (ในปี 2015) (Government of Canada, 2020, online) เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามบางภูมิภาค เช่น ยุโรป (Europe) ที่มีสหภาพยุโรป (European Union หรือ EU) เป็นองค์กรเหนือชาติ (supranational organisation) ดำเนินการควบคุมกำกับรัฐสมาชิกสหภาพยุโรป (EU Member States) และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาลประเทศสมาชิก (intergovernmental organisation) โดยสหภาพยุโรป กลับวางมาตรการทางภาษีกำหนดให้รัฐสมาชิกภายใต้ระบบตลาดเดียวสหภาพยุโรป (EU single market) ต้องจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในอัตราร้อยละ 5 (5 percent value-added rate on sanitary products) รวมทั้งให้ถือว่า ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่สินค้าไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต (non-essential products) (Crawford & Spivack, 2017, p. 499) ด้วยแนวคิดการบูรณาการความร่วมมือของสหภาพยุโรป (integration) กับเป้าหมายของสหภาพยุโรปทำกฎหมายภาษีของรัฐสมาชิกต้องมีมาตรการทางภาษีที่สอดคล้องประสานกัน (harmonisation) เหตุนี้เองรัฐสมาชิกสหภาพยุโรปจึงต้องจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม

สำหรับผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน ด้วยเหตุว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายของรัฐสมาชิกใดจะขัดหรือแย้งกับกฎหมายสหภาพยุโรปมิได้ รวมไปถึงทุกประเทศก็ต้องดำเนินกิจกรรมและมาตรการให้ไปตามนโยบายของสหภาพยุโรป การวางมาตรการทางภาษีเช่นนี้ย่อมเท่ากับว่ากลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่อาศัยหรือใช้ชีวิตอยู่ในสหภาพยุโรปจะต้องจ่ายภาษีมูลค่าเพิ่มไปทุกครั้ง ที่ซื้อสินค้าจำพวกผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่วางจำหน่ายในท้องตลาดสหภาพยุโรป

อีกทั้งในบางประเทศยังได้พัฒนาเครื่องมือทางนโยบายอื่นๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี ทั้งที่เป็นเครื่องมือทางนโยบายแบบสมัครใจ (voluntary) แบบบังคับ (compulsory) หรือแบบผสมผสาน (mixed) อาทิ (ก) เครื่องมือด้านความร่วมมือ (cooperative Instruments) เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (local authorities) สถาบันการศึกษา (education providers) หรือหน่วยงานจัดทำบริการสาธารณะ (public service bodies) พัฒนาความร่วมมือในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดหาผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนและการเสริมสร้างความเข้าใจให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนต่อกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีอย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในลดความขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชุมชนท้องถิ่นหรือในประเทศ และ (ข) เครื่องมือทางกระบวนการ (procedural instruments) อันเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมิน การประเมินก่อนนำเครื่องมือทางนโยบายไปใช้และการประเมินระหว่างใช้เครื่องมือทางนโยบาย เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน ข้อดี ข้อด้อย ตลอดจนถึงความก้าวหน้าในการดำเนินนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน เพราะหากไม่มีเครื่องมือในทำนองนี้แล้วก็ไม่อาจทราบ

ว่าการนำเครื่องมือไปดำเนินการประสบผลสำเร็จหรือความล้มเหลวหรือไม่ เป็นต้น

นอกจากนี้บางประเทศยังได้ผสมผสานนำเครื่องมือทางนโยบายทั้งที่เป็นเครื่องมือทางกฎหมายและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (combination of

regulatory and economic instruments) นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันหรือ period poverty เช่น ประเทศแคนาดาได้ใช้ทั้งเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ศาสตร์และเครื่องมือทางกฎหมายควบคู่กันไป เป็นต้น

ตารางที่ 1 เครื่องมือทางนโยบาย (Policy Instruments) ในการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเด็กและผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวัน

เครื่องมือทางนโยบาย (Policy Instruments)	เทคนิคและวิธีการ (Techniques & Methodologies)	ลักษณะเฉพาะ (Features)
1. เครื่องมือทางกฎหมาย (Regulatory Instruments)	การจัดให้เด็กผู้หญิงและสตรีเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งและสาธารณูปโภคสำหรับการจัดการสุขอนามัยประจำเดือน (Providing access to disposal sanitary products and facilities for women and girls' menstrual hygiene management)	การแจกผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบให้เปล่า (free period products) เพื่ออำนวยความสะดวกในการดูแลสุขอนามัยประจำเดือนและเพื่อต่อการเปลี่ยนพร้อมกับจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการสุขอนามัยประจำเดือน (facilities to dispose of used menstrual management materials) เช่น ห้องน้ำสะอาด (clean toilets) และถังขยะรองรับผ้าอนามัยที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง (tampon disposal bin) เป็นต้น
2. เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Instruments)	การยกเว้นภาษี (tax exemption) หรือการกำหนดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละศูนย์ (zero tax rate)	การเสริมแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ผ่านการดำเนินมาตรการยกเว้นด้านภาษีสินค้าและบริการ (goods and services tax (GST) exemptions) หรือกำหนดให้จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละศูนย์ (zero rate of VAT) ในผลิตภัณฑ์ผ้าอนามัยที่วางจำหน่ายในท้องตลาดภายในประเทศ

ความท้าทายเกี่ยวกับเครื่องมือทางนโยบายเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน

จากที่กล่าวมาในข้างต้นการใช้เครื่องมือทางนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนผลิตภัณฑ์สุขอนามัย

ประจำเดือน ถือเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันได้ พร้อมกับยังลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจทำให้กลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่ยากจนและกลุ่มสตรีที่ขาดแคลนทุน

ทรัพยากรสามารถดูแลจัดการสุขอนามัยประจำเดือนส่วนบุคคลได้อย่างเหมาะสม ถูกสุขลักษณะ เฉกเช่นเดียวกันกับกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีอื่นในสังคม ในขณะเดียวกันการใช้เครื่องมือดังกล่าวย่อมตอบสนองต่อความต้องการของเด็กผู้หญิงหรือสตรีเป็นปัจเจกบุคคลเพื่อให้ได้รับโอกาสที่จะมีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันโดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน ในทำนองเดียวกันเครื่องมือทางนโยบายทั้งที่เป็นเครื่องมือทางกฎหมายและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ย่อมถูกนำมาส่งเสริมสิทธิเกี่ยวกับการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี เพราะไม่ว่าจะเป็นเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่ร่ำรวยหรือยากจน สตรีที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีความแตกต่างกันทางฐานะ เศรษฐกิจและสังคมก็ย่อมมีสิทธิในการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนขั้นพื้นฐานในชีวิตประจำวันสำหรับเพื่อให้ตนเองมีสุขอนามัยตามสมควร อย่างไรก็ตามความท้าทายด้านนโยบาย (policy challenges) ให้เกิดทดลองพัฒนาเครื่องมือทางนโยบายใหม่ๆ แล้วเลือกนำเอาเครื่องมือทางนโยบายใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นมาใช้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวัน ผ่านการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติหรือนำเอากฎหมายมาบังคับใช้ในสังคม การใช้เครื่องมือทางนโยบายที่มีอยู่แล้วมาปรับใช้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนอย่างเหมาะสมและถูกสุขลักษณะก็อาจเป็นการตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐอาจเครื่องมือทางนโยบายเพื่อจูงใจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีเข้ามามีกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ

บางอย่าง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนขั้นพื้นฐาน ซึ่งที่กล่าวมานี้ถือเป็นความท้าทายด้านการมีส่วนร่วม (participation challenges) อีกประการหนึ่งการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีอาจเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับปัญหาอื่นๆ ในสังคม โดยเฉพาะความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อม (environmental challenges) เพราะเหตุที่ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เป็นผลิตภัณฑ์จัดการสุขอนามัยประจำเดือนที่ถูกออกแบบและผลิตมาให้ใช้งานในลักษณะที่อำนวยความสะดวกต่อการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนในช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น แต่ปัญหาขยะจากผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง

บทสรุป

กล่าวโดยสรุป การสร้างกลไกหรือกำหนดมาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนขั้นพื้นฐาน อาทิ ผ้าอนามัย เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนทั้งในแง่มิติการสาธารณสุขและมิติสิทธิมนุษยชน ในขณะเดียวกันรัฐไม่อาจตอบสนองความต้องการที่ขั้นพื้นฐานดังกล่าวได้เพียงฝ่ายเดียว หากแต่ต้องใช้เครื่องมือทางนโยบายและมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับอนามัยขั้นพื้นฐาน ในทำนองเดียวกันการที่รัฐเลือกใช้เครื่องมือทางนโยบายที่เหมาะสมหรือพัฒนาเครื่องมือทางนโยบายใหม่ๆ ขึ้นมาก็อาจเป็นผลดีต่อการตอบสนองความต้องการร่วมกันของเด็กผู้หญิงและสตรีที่เป็นปัจเจกบุคคลในด้านความต้องการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของตนเอง

อย่างสะดวกและถูกสุขลักษณะ สอดคล้องกับการดำเนินวิถีชีวิตของตนเองที่ต้องดำเนินกิจกรรมในสถานที่ทำงานหรือสถานศึกษา แล้วอาจมีประจำเดือนในขณะที่ใช้ชีวิตหรือดำเนินกิจกรรมในสถานที่ดังกล่าว อนึ่งการตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือทางนโยบายของรัฐย่อมเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐหน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่นในการลงทุนจัดซื้อจัดหาผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนขั้นพื้นฐานเพื่อแจกจ่ายให้เด็กผู้หญิงและสตรีที่มีประจำเดือนทุกคน เพราะรัฐเองอาจเลือกใช้เครื่องมือทางนโยบายเพื่อกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับเจ้าของสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาหรือสถานที่ทำงานที่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีได้เข้าไปใช้ประโยชน์ ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้บริการจัดสรรทรัพยากรจำเป็นผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบให้เปล่า เช่น ผ้าอนามัย และจัดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

ที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนอย่างเป็นส่วนตัว พร้อมกับอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ อันสามารถตอบสนองต่อการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนขั้นพื้นฐานตามความต้องการของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีอย่างทั่วถึง แท้จริงและเหมาะสม อันถือเป็นการให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนขั้นพื้นฐานให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้การเลือกใช้หรือพัฒนาเครื่องมือทางนโยบายที่เหมาะสม ตลอดจนความตระหนักและเข้าใจของรัฐที่มีต่อการมีประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้สิทธิขั้นพื้นฐานที่จะเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้รับการรับรองหรือคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรม ท่ามกลางความต้องการด้านสาธารณสุขที่หลากหลายในสังคม

รายการอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Bressers, H. T. A. & O'toole, L. J. Jr. (1998). The Selection of Policy Instruments: A Network-Based Perspective. *Journal of Public Policy*, 18(3), 213-239.
- California Legislative Women's Caucus. (2019). *Assembly Bill 31 No Tax on Tampons Assemblymember Cristina Garcia (D – 58)*. Retrieved from <https://womenscaucus.legislature.ca.gov/sites/womenscaucus.legislature.ca.gov/files/PDF/AB%2031%20GARCIA%20-%20No%20Tax%20on%20Tampons.pdf>
- Crawford, B.J. & Spivack, C. (2017). Tampon Taxes, Discrimination, and Human Rights. *Wisconsin Law Review*, 3, 491-549.
- Government of Canada. (2020). *Excise Tax Act* (R.S.C., 1985, c. E-15). Retrieved from <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/e-15/page-179.html>
- Hait, A., & Powers, S. E. (2019). *Dataset: Feminine Hygiene Product Lifecycle Inventory and Impact Assessment*. Data in brief, 28, 104851.
- Hennegan, J. M. (2017). Menstrual Hygiene Management and Human Rights: The Case for an Evidence-Based Approach. *Women's Reproductive Health*, 3(4), 212-231.
- Her Majesty's Treasury. (2021). *Tampon Tax Abolished from Today*. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/news/tampon-tax-abolished-from-today>
- Keatman, T. Cavill, S. & Mahon, T. (2021). *Menstrual Hygiene Management in Schools in South Asia: Synthesis report*. Bath, UK: UK Aid Direct.
- Mahon, T. & Cavill, S. (2012). *Menstrual Hygiene Matters: Training Guide for Practitioners*. London, UK: WaterAid UK.
- New York State Senate. (2016). *'Tampon Tax' Officially Repealed*. Retrieved from <https://www.nysenate.gov/newsroom/press-releases/sue-serino/tampon-tax-officially-repealed>
- Peterson, V.S. (1990). Whose Rights? A Critique of 'Givens' in Human Rights Discourse. *Alternatives*, 15(3), 303-344.
- Schwaiger, B. (2021). *Menstrual Health and Menstrual Hygiene Management: A Contribution of Sanitation for Millions to Improved Gender Equality and Safer Hygiene*. Eschborn: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit.
- Sommer, M., Zulaika, G., Schmitt, M. & Gruer, C. (2019). *Monitoring Menstrual Health and Hygiene: Measuring Progress for Girls on Menstruation; Meeting Report*. New York, NY: Columbia University.

- Tull, K. (2019). *Period Poverty Impact on the Economic Empowerment of Women*. K4D helpdesk Report 536. Brighton, UK: Institute of Development Studies.
- United Nations Children’s Fund. (2019). *Guidance on Menstrual Health and Hygiene*. New York, NY: United Nations Children’s Fund.
- United Nations Population Fund. (2020). *Technical Guidance on the Integration of MH in SRHR Policies and Programmes*. Johannesburg: United Nations Population Fund, East and Southern Africa.
- Water, Sanitation & Education Centre. (2019). *Guide to Menstrual Hygiene Materials*. New York, NY: United Nations Children’s Fund.
- Welham, B. (2020). *Taxes and Duties for Sanitary Products in Africa WOW Helpdesk Query 50*. London: Work and Opportunities for Women & UK Aid Direct.
- World Bank Group. (2021). *Menstrual Health and Hygiene Resource Package: Tools and Resources for Task Teams*. Washington, DC: World Bank Group.
- Youyuenyong, P. (2020). The Women and Girls’ Right of Access Menstrual Hygiene Products. *Public Health Policy and Laws Journal*, 6(2), 435-451.